

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 706/2016-49

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 14. decembra 2016 v senáte zloženom z predsedu Lajosa Mészárosa (sudca spravodajca), zo sudkyne Ľudmily Gajdošíkovej a sudcu Ladislava Orosza prerokoval prijatú sťažnosť [REDAKČIA], [REDAKČIA], zastúpeného advokátom JUDr. Jánom Kožuškom, Advokátska kancelária, Sama Chalupku 18, Michalovce, vo veci namietaného porušenia základného práva podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva podľa čl. 6 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 9 So 53/2013 z 25. júna 2014 a takto

r o z h o d o l :

1. Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudkom sp. zn. 9 So 53/2013 z 25. júna 2014 a konaním, ktoré vydaniu tomuto rozsudku predchádzalo, porušil právo [REDAKČIA] na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

2. Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 9 So 53/2013 z 25. júna 2014 zrušuje a vec vracia na ďalšie konanie.

3. [REDAKČIA] priznáva úhradu trov konania v sume 441,84 € (slovom štyristoštyridsaťjeden eur a osemdesiatštyri centov), ktorú je Najvyšší súd Slovenskej

republiky p o v i n n ý vyplatiť na účet advokáta JUDr. Jána Kožušku, Advokátska kancelária, Sama Chalupku 18, Michalovce, do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Sťažnosti vo zvyšnej časti n e v y h o v u j e .

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Uznesením Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) č. k. II. ÚS 706/2016-26 z 22. septembra 2016 bola prijatá na ďalšie konanie sťažnosť [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] (ďalej len „sťažovateľ“), vo veci namietaného porušenia základného práva podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva podľa čl. 6 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 9 So 53/2013 z 25. júna 2014.

2. Podľa § 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) prerokoval ústavný súd túto vec na neverejnom zasadnutí, keďže sťažovateľ v podaní zo 16. novembra 2016 a najvyšší súd vo vyjadrení z 19. októbra 2016 vyslovili súhlas, aby sa upustilo od ústneho pojednávania. Ústavný súd vychádzal pritom z listinných dôkazov a vyjadrení nachádzajúcich sa v jeho spise.

3. Zo sťažnosti a z jej doplnenia z 28. októbra 2015 doručeného ústavnému súdu 2. novembra 2015 vyplýva, že rozsudkom krajského súdu č. k. 5 Sd 117/2007-109 z 8. januára 2013 bolo potvrdené rozhodnutie Sociálnej poisťovne – ústredie (ďalej len „Sociálna poisťovňa“) č. 370 823 7690 z 10. decembra 2009, ako aj jej rozhodnutia pod por. č. 1 – 19 zo 4. októbra 2010, ale tiež rozhodnutia z 9. decembra 2010 a z 8. decembra 2011, všetky pod č. 370 823 7690.

Rozsudkom najvyššieho súdu sp. zn. 9 So 53/2013 z 25. júna 2014 bol rozsudok krajského súdu potvrdený.

Podľa názoru sťažovateľa uvedenými rozhodnutiami Sociálnej poisťovne, krajského súdu a najvyššieho súdu došlo k porušeniu označených práv podľa ústavy a dohovoru.

Sťažovateľ poukazuje predovšetkým na to, že Sociálna poisťovňa mu už 17 rokov nedokáže vymerať spravodlivý dôchodok, v dôsledku čoho napriek práci vo zvýhodnenej pracovnej kategórii patrí medzi seniorov s nízkymi príjmami, teda s dôchodkom do 396,18 €, keďže poberá dôchodok iba vo výške 385,10 €.

Základom sporu je otázka, odkedy mu patrí dôchodok z II. pracovnej kategórie. Najvyšší súd v rozsudku sp. zn. 4 So 190/2007 z 25. júna 2008 vyslovil, že sťažovateľ prvýkrát až listom z júla 2005 vyslovil nespokojnosť so zaradením jeho zamestnania do III. pracovnej kategórie. V ďalšom rozsudku sp. zn. 9 So 23/2010 z 30. júna 2010 spresnil, že to bol list zo 6. júla 2005, v ktorom prvýkrát preukázateľne požiadal o zhodnotenie doby zamestnania v Chemku Strážske v II. pracovnej kategórii, a keďže tento list bol doručený 11. júla 2005, treba tento deň považovať za deň uplatnenia nároku na zvýšenie dôchodku z titulu zaradenia zamestnania do II. pracovnej kategórie. To, že uvedený dátum sa mylne považuje za deň uplatnenia nároku na zvýšenie dôchodku, vyplýva z dožiadania Sociálnej poisťovne z 31. marca 2005 v spojení s odpoveďou sťažovateľa z 10. apríla 2005. Poukazuje sa tu na neujasnenosť pracovnej kategórie v Chemku Strážske. Keďže odpoveď sťažovateľa z 10. apríla 2005 bola doručená Sociálnej poisťovni 13. apríla 2015, tento dátum treba považovať za deň uplatnenia nároku na zvýšenie dôchodku.

Podľa názoru sťažovateľa najvyšší súd v konaní vedenom pod sp. zn. 9 So 53/2013, ako aj rozsudkom z 25. júna 2014 porušil práva sťažovateľa tým, že rozsudok bol vydaný predčasne a je založený na nedostatočne zistenom skutkovom stave s použitím účelovo skreslených informácií Sociálnej poisťovne.

Krajský súd porušil práva sťažovateľa v konaní vedenom pod sp. zn. 5 Sd 117/2007 rozsudkom z 8. januára 2013 tým, že nedokázal napraviť 17 rokov trvajúce pochybenie

Sociálnej poisťovne, pričom aj jeho rozsudok bol založený na nedostatočne zistenom skutkovom stave nahradenom účelovo skreslenými informáciami Sociálnej poisťovne.

Ďalej sťažovateľ namieta, že hoci súhlasil s tým, aby krajský súd rozhodol vo veci bez pojednávania, zo zápisnice o pojednávaní krajského súdu z 8. januára 2013 vyplýva, že mal vysloviť súhlas s prerokovaním veci bez jeho prítomnosti, čo otvára otázku zachovania princípu rovnosti zbraní.

Sťažovateľ namieta aj to, že len z písomného vyhotovenia rozsudku krajského súdu č. k. 5 Sd 117/2007-107 z 8. januára 2013 zistil, že Sociálna poisťovňa podala dve písomné vyjadrenia z 26. októbra 2010 a z 27. januára 2011, ktoré však jemu neboli doručené, a preto sa k nim ani nemohol vyjadriť, čo porušuje tiež princíp rovnosti zbraní.

Sociálna poisťovňa porušila označené práva sťažovateľa podľa jeho presvedčenia najmä tým, že jej rozhodnutia boli založené na nedostatočne zistenom skutkovom stave nahradenom účelovým skreslením faktov. Najväčšou chybou je spôsob prešetrovania zamestnania sťažovateľa v Čechách (v Dole Jan Šverma, Ostrava) za roky 1977 až 1978, keďže toto prešetrovanie trvalo roky. Ďalšou veľkou chybou Sociálnej poisťovne je, že neukladá všetky písomnosti dôchodcu do jeho dávkového spisu, pričom sa tam nedostávajú najmä sťažnosti a súdne spory. Keďže súdy majú k dispozícii najmä dávkové spisy dôchodcov, ľahko prídu k záveru, že sa určitý dokument v dávkovom spise nenachádza, hoci sa nachádza napr. na oddelení opravných prostriedkov. Chybou je aj to, že dávkové spisy sťažovateľa sa skladujú v Bratislave, a nie v Michalovciach.

Keďže rozsudok najvyššieho súdu sp. zn. 9 So 53/2013 z 25. júna 2014 bol sťažovateľovi doručený 29. júla 2014, podľa sťažovateľa treba sťažnosť považovať za včas podanú.

Sťažovateľ navrhol, aby ústavný súd o jeho sťažnosti nálezom takto rozhodol:

„- Základné právo [REDAKOVANÉ] na súdnu ochranu a inú ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd v konaní orgánov štátnej správy a to: rozsudkom Najvyššieho súdu SR zo dňa 25.6.2014, sp. zn. 9So/53/2013, Krajského

súdu v Košiciach zo dňa 8. januára 2013, č. k. 5Sd/117/2007-107 (príl.35) vo veci preskúmania zákonnosti rozhodnutí Sociálnej poisťovni, ústredie Bratislava, Ul. 29. augusta č. 8 Bratislava č. 370 823 7690 zo dňa 10.12.2009, zo dňa 04.10.2010 pod por. č. 1-19, zo dňa 09.12.2010, zo dňa 08.12.2011 a 08.12.2011 porušené bolo.

- Základné právo [REDAKOVANÉ] na primerané hmotné zabezpečenie v starobe porušené bolo.

- Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 25/06/2015 sp. zn. 9So/53/2013 zrušuje.

- Priznáva sťažovateľovi [REDAKOVANÉ] trovy právneho zastúpenia v prospech advokáta JUDr. Jána Kožuška.“

5. Z vyjadrenia predsedníčky najvyššieho súdu z 19. októbra 2016 doručeného ústavnému súdu 31. októbra 2016 vyplýva, že najvyšší súd považuje sťažnosť za nedôvodnú. Podľa sťažovateľa najvyšší súd vychádzal z nedostatočne zisteného skutkového stavu, lebo sa nezaoberal odpoveďou sťažovateľa z 10. apríla 2015 na dožiadanie Sociálnej poisťovne, v ktorej mal poukazovať na nejasnosť jeho pracovnej kategorizácie v n. p. Chemko. Sťažovateľ teda namieta, že svoj nárok na zaradenie zamestnania do II. pracovnej kategórie uplatnil už 13. apríla 2005, teda nie až 11. júla 2005, ako ustálil najvyšší súd. Túto námietku sťažovateľa nemožno považovať za dôvodnú, keďže sťažovateľ nepredložil žiaden dôkaz o tom, že by žiadosť o hodnotenie zamestnania v II. pracovnej kategórii uplatnil pred 11. júlom 2005 v Sociálnej poisťovni. Inak platí, že podanie urobené elektronickými prostriedkami by muselo byť podpísané zaručeným elektronickým podpisom. Pokiaľ sťažovateľ namieta, že v konaní vedenom krajským súdom tento nemohol vec prerokovať na pojednávaní v jeho neprítomnosti, touto námietkou sa najvyšší súd v odôvodnení rozsudku zaoberal a poukázal na to, že krajský súd nepochybil, keď pojednával v neprítomnosti sťažovateľa. Sám sťažovateľ v deň pojednávania krajskému súdu navrhol, aby rozhodol bez pojednávania. V zmysle § 250g ods. 2 v spojení s § 250l ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku ak sa účastníci na pojednávanie nedostavia, môže súd prejednať vec v ich neprítomnosti. V zmysle § 115 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku súd nariadi na prejednanie veci samej pojednávanie, na ktoré predvolá účastníkov a všetkých, ktorých prítomnosť je potrebná. Sťažovateľ bol na pojednávanie krajského súdu

konané 8. januára 2013 včas a riadne predvolaný, keď predvolanie prevzal 18. decembra 2012. Ak teda krajský súd na pojednávaní v uvedený deň rozhodol v jeho neprítomnosti, rozhodol v súlade s ustanovením § 250g ods. 2 v spojení s § 250l ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku. Pokiaľ sťažovateľ namieta, že mu krajský súd nedoručil a doteraz mu nie sú známe vyjadrenia Sociálnej poisťovne z 26. októbra 2010 a z 27. januára 2011, treba poukázať na to, že na konanie o preskúmanie neprávoplatných rozhodnutí správnych orgánov na základe opravného prostriedku podľa tretej hlavy piatej časti Občianskeho súdneho poriadku sa ustanovenia prvej a tretej časti Občianskeho súdneho poriadku použijú len primerane (§ 246c ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku). Vyjadrenie správneho orgánu nemôže nahradiť dôvody preskúmaného rozhodnutia, pričom súd podľa § 250e Občianskeho súdneho poriadku môže, ale nie je povinný vyžiadať si od správneho orgánu vyjadrenie k žalobe (opravnému prostriedku). Podľa názoru najvyššieho súdu nie je potrebné prípadné vyjadrenie správneho orgánu k žalobe doručiť žalobcovi (v tomto prípade sťažovateľovi). Z odvolania sťažovateľa zo 7. marca 2013 podaného proti rozsudku krajského súdu je zrejmé, že obsah vyjadrenia Sociálnej poisťovne z 26. októbra 2016 mu bol známy. Vyjadrenie Sociálnej poisťovne z 27. januára 2011 neobsahovalo žiadne vyjadrenie v merite veci, ale len návrh, ako má súd rozhodnúť. Jeho nedoručenie sťažovateľovi nie je vadou, ktorá by mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci.

6. Z repliky právneho zástupcu sťažovateľa zo 16. novembra 2016 doručenej ústavnému súdu 21. novembra 2016 vyplýva, že sťažovateľ nevytýka najvyššiemu súdu nesprávne zistenie skutkového stavu, ale ani nesprávne právne posúdenie, ale vytýka najmä to, že aj po upozornení na konkrétne chyby najvyšší súd zotrúva na nesprávnych názoroch napriek tomu, že sú preukázané dôkazy o opaku. Všeobecné súdy vychádzali z nesprávnej informácie, že sťažovateľ sa prvýkrát ohradil proti nesprávnemu zaradeniu do II. pracovnej kategórie až podaním zo 6. júla 2005 doručeným 11. júla 2005, hoci zo spisu jednoznačne vyplýva konanie o zmiernom urovnaní veci pred týmto dátumom, ale najmä dožiadanie Sociálnej poisťovne z 31. marca 2005 týkajúce sa neujasnenia pracovnej kategórie v Chemku Strážske, ako aj doporučený list sťažovateľa z 10. apríla 2005, ktorý je odpoveďou na toto dožiadanie. Napokon to vyplýva aj z elektronickej pošty týkajúcej sa problému. Doporučený list sťažovateľa je ním riadne podpísaný a opatrený pečiatkou

Sociálnej poisťovne o prevzatí listu. Z obsahu listu je jednoznačné, že sťažovateľ sa domáha zaradenia do II. pracovnej kategórie v rámci n. p. Chemko Strážske, a teda prinajmenšom tento dátum možno považovať za deň uplatnenia nároku na zvýšenie dôchodku z dôvodu zaradenia do výhodnejšej II. pracovnej kategórie. Sťažovateľovi preto patrí právo na zaradenie do II. pracovnej kategórie prinajmenšom od 31. marca 2005, resp. od 10. apríla 2005. Ústavné práva sťažovateľa boli porušené absenciou súdnej ochrany prinajmenšom od 31. marca 2005. Sťažovateľ žiada ústavný súd o nápravu vrátane finančného odškodnenia za tú časť sťažnosti, ktorú ústavný súd prijal na ďalšie konanie.

7. Ústavný súd doručil sťažnosť, uznesenie sp. zn. II. ÚS 706/2016 z 22. septembra 2016, vyjadrenie predsedníčky najvyššieho súdu a repliku právneho zástupcu sťažovateľa Sociálnej poisťovni, aby sa aj ona mohla vyjadriť vo veci samej, keďže rozhodnutím ústavného súdu môže byť dotknutá na svojich právach.

Z vyjadrenia Sociálnej poisťovne z 8. decembra 2016 doručeného ústavnému súdu 12. decembra 2016 vyplýva, že sťažnosť považuje za nedôvodnú a žiada ju odmietnuť (zrejme nevyhovieť jej, pozn.).

Podľa názoru Sociálnej poisťovne o zaradenie zamestnania do II. pracovnej kategórie sťažovateľ požiadal listom zo 6. júla 2005 doručeným Sociálnej poisťovni 11. júla 2005. Práve tento deň treba v zmysle zákona považovať za deň uplatnenia nároku na zvýšenie dôchodku z titulu zaradenia zamestnania do II. pracovnej kategórie. Na túto skutočnosť poukázal najvyšší súd už v roku 2008.

II.

8. Zo žiadosti sťažovateľa o odročenie pojednávania z 2. januára 2013 vyplýva, že žiada, aby krajský súd odročil pojednávanie nariadené na 8. január 2013 o 9.15 h na neurčito z dôvodu, že treba vyčkať na rozhodnutie najvyššieho súdu o návrhu na doplnenie jeho uznesenia sp. zn. 7 So 149/2010 z 23. novembra 2011.

9. Z e-mailovej správy krajského súdu zo 7. januára 2013 vyplýva, že jeho žiadosti o odročenie pojednávania nariadeného vo veci sp. zn. 5 Sd 117/2007 na 8. január 2013 nebolo vyhovené.

10. Z e-mailovej odpovede sťažovateľa z 8. januára 2013 odoslanej o 7.56 h vyplýva, že zdravotný stav mu neumožňuje zúčastniť sa pojednávania, pričom sťažovateľ navrhuje, aby krajský súd rozhodol bez pojednávania.

11. Zo zápisnice o pojednávaní krajského súdu č. k. 5 Sd 117/2007-107 z 8. januára 2013 predovšetkým vyplýva, že na začiatku pojednávania sťažovateľ ako žalobca nebol prítomný, prítomná bola zástupkyňa Sociálnej poisťovne ako žalovanej. Ďalej možno inter alia zistiť aj nasledovné konštatovanie krajského súdu: *„Po vyvolaní veci sa zisťuje, že sa nedostavil navrhovateľ, u ktorého je doručenie riadne a včas vykázané, pričom ako to vyplýva z jeho elektronického podania z 8. januára 2013 tento vyslovil svoj súhlas s prejednaním veci bez jeho prítomnosti s poukazom na jeho nepriaznivý zdravotný stav.“*

12. Z rozsudku krajského súdu č. k. 5 Sd 117/2007-109 z 8. januára 2013 vyplýva, že ním boli potvrdené viaceré konkrétne vymenované rozhodnutia Sociálnej poisťovne. Zo strany 5, a to z 3. odseku od konca vyplýva, že Sociálna poisťovňa ako žalovaná v konaní podala vyjadrenia z 26. októbra 2010 a z 27. januára 2011, ktorými navrhla napadnuté rozhodnutia Sociálnej poisťovne ako zákonné potvrdiť.

13. Z odvolania sťažovateľa proti rozsudku krajského súdu č. k. 5 Sd 117/2007-109 z 8. januára 2013 datovaného 7. marca 2013 vyplýva inter alia, že krajský súd sa dopustil fatálnej chyby, pretože podľa zápisnice o pojednávaní z 8. januára 2013 mal sťažovateľ vysloviť súhlas s prerokovaním veci bez jeho prítomnosti s poukazom na jeho nepriaznivý zdravotný stav, hoci v skutočnosti navrhol, aby krajský súd rozhodol bez pojednávania. Ďalej z písomného vyhotovenia rozsudku krajského súdu vyplýva existencia vyjadrení Sociálnej poisťovne z 26. októbra 2010 a z 27. januára 2011. Sťažovateľ poukazuje v tejto súvislosti na to, že vo vyjadrení Sociálnej poisťovne z 26. októbra 2010 je iba uvedené, že vo veci nebolo dosiaľ rozhodnuté, pretože ešte nebol vrátený dávkový spis. Vyjadrenie Sociálnej poisťovne z 27. januára 2011 nie je sťažovateľovi známe, takže sa k nemu nemohol vyjadriť.

14. Z rozsudku najvyššieho súdu sp. zn. 9 So 53/2013 z 25. júna 2014 vyplýva, že ním bol potvrdený rozsudok krajského súdu č. k. 5 Sd 117/2007-109 z 8. januára 2013.

Podľa názoru najvyššieho súdu krajský súd nepochybil, keď pojednával v neprítomnosti sťažovateľa. Sám sťažovateľ totiž v deň pojednávania navrhol, aby sa rozhodlo vo veci bez pojednávania. V zmysle § 250g ods. 2 v spojení s § 250l ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku ak sa účastníci na pojednávanie nedostavia, môže sa vec prejednať v ich neprítomnosti. Čo sa týka námietky, že krajský súd nemal rozhodnúť z dôvodu, že na najvyššom súde prebiehalo konanie o návrhu sťažovateľa na doplnenie dátumu zvýšenia jeho starobného dôchodku, túto námietku nebolo možné považovať za dôvodnú, lebo bola bez vplyvu na posúdenie zákonnosti napadnutých rozhodnutí. Inak uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 7 So 149/2010 z 30. apríla 2014 nebolo návrhu na doplnenie uznesenia vyhovené. Postup krajského súdu bol preto súladný s ustanovením § 250g ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku.

Rozhodnutím z 10. októbra 1997 bola doba zamestnania v Chemku Strážske zhodnotená celá v III. pracovnej kategórii. Sťažovateľ takéto hodnotenie po doručení rozhodnutia nenapadol. Z obsahu odvolania vyplýva, že sťažovateľ sa opakovane domáha priznania starobného dôchodku z II. pracovnej kategórie už od vzniku nároku na starobný dôchodok, teda od 23. augusta 1997. Zvyšovanie starobného dôchodku v závislosti od zaplatenia poistného za jednotlivé obdobia dôchodkového poistenia odvolaním nenamietal. Podľa najvyššieho súdu krajský súd v dostatočnom rozsahu zistil skutkový stav pre posúdenie zákonnosti rozhodnutí Sociálnej poisťovne. Podľa § 112 ods. 1 písm. a) zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov dávka sa zvýši odo dňa, od ktorého jej zvýšenie patrí, najviac 3 roky spätne odo dňa zistenia, že sa dávka priznala v nižšej sume ako patrí, alebo najviac 3 roky spätne od uplatnenia nároku na zvýšenie dávky, ak sa dodatočne zistí, že sa dávka priznala v nižšej sume, ako patrí. Z citovaného ustanovenia vyplýva, že pre posúdenie nároku na zvýšenie dôchodku je v danom prípade rozhodujúci dátum uplatnenia nároku na zvýšenie dôchodku, teda dátum, kedy bolo Sociálnej poisťovni doručené podanie sťažovateľa, ktorým prvýkrát požiadal o zvýšenie dôchodku z dôvodu, že v prípade zamestnania v Chemku Strážske išlo o zamestnanie zaradené do II. pracovnej kategórie. Nárok na dávku, resp. na jej zvýšenie, je potrebné uplatniť na príslušnej organizačnej zložke Sociálnej poisťovne. Za rozhodujúci dátum pre posúdenie nároku na zvýšenie dôchodku preto nemožno považovať predloženie dokladu inému orgánu, a teda ani súdu, najmä ak nie je preukázané, že by súd také podanie predložil

Sociálnej poisťovni. Z dávkového spisu Sociálnej poisťovne nevyplýva, že by jej bola žiadosť o hodnotenie predmetnej doby v II. pracovnej kategórii doručená pred 11. júlom 2005. Najvyšší súd nepovažoval za dôvodnú námietku, podľa ktorej sťažovateľ nárok uplatnil už predložením prílohy na súde 18. mája 2005. Nárok na zvýšenie starobného dôchodku z dôvodu hodnotenia doby zamestnania v Chemku Strážske od 11. septembra 1961 do 31. augusta 1977 vo zvýhodnenej (II.) pracovnej kategórii prvýkrát preukázateľne uplatnil až listom z júla 2005. Na túto skutočnosť poukázal najvyšší súd už v rozsudkoch vo veciach sp. zn. 4 So 190/2007 a sp. zn. 9 So 23/2010. List zo 6. júla 2005 doručený Sociálnej poisťovni 11. júla 2005 treba považovať za deň prvého uplatnenia nároku na zvýšenie dôchodku.

Nedôvodná je podľa najvyššieho súdu aj námietka, podľa ktorej už od 23. augusta 1997 treba spornú dobu hodnotiť v II. pracovnej kategórii, a to na základe rozsudku najvyššieho súdu sp. zn. 4 So 190/2007. V tomto rozsudku totiž najvyšší súd vyslovil, že iba dobu zamestnania sťažovateľa u zamestnávateľa Dul Jan Šverma od 6. októbra 1977 do 11. októbra 1978 a od 9. novembra 1998 do 31. marca 1979 treba hodnotiť už od 23. augusta 1997. Vo vzťahu k požiadavke sťažovateľa na hodnotenie doby zamestnania v Chemku Strážske od 1. júla 1960 do 31. augusta 1977 v II. pracovnej kategórii najvyšší súd v predmetnom rozsudku vyslovil, že *„navrhovateľ prvýkrát až v liste z júla 2005 vyslovil nespokojnosť so zaradením zamestnania do III. pracovnej kategórie“*, a preto *„nemožno považovať za nesprávny postup odporkyne, keď dôchodok po zohľadnení tejto skutočnosti zvýšila najviac za 3 roky spätne odo dňa zistenia, že dávka patrí vo vyššej miere“*. Požiadavka, aby doba zamestnania v Chemku Strážske bola hodnotená v II. pracovnej kategórii už od vzniku nároku na starobný dôchodok, teda od 23. augusta 1997, preto nie je dôvodná.

III.

15. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Ak porušenie práv alebo slobôd podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal. Ústavný súd môže zároveň vec vrátiť na ďalšie konanie, zakázať pokračovanie v porušovaní základných práv a slobôd alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, alebo ak je to možné, prikázať, aby ten, kto porušil práva alebo slobody podľa odseku 1, obnovil stav pred porušením.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 6 ods. 1 prvej vety dohovoru každý má právo na to, aby jeho vec bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o akomkoľvek trestnom čine, z ktorého je obvinený.

16. Skôr ako ústavný súd pristúpi k posúdeniu prijatej sťažnosti, dáva do pozornosti, že v čase podania sťažnosti ústavnému súdu a konania správneho orgánu a súdov bol účinný a platný Občiansky súdny poriadok, ktorý bol s účinnosťou od 1. júla 2016 nahradený novými procesnými kódexmi, konkrétne Civilným sporovým poriadkom, Civilným mimosporovým poriadkom a Správnym súdnym poriadkom. Ústavný súd tak musí vychádzať pri posudzovaní prijatej sťažnosti aj z tejto skutočnosti a prihliadať na v rozhodujúcom čase účinnú a platnú legislatívu vzťahujúcu sa na vec sťažovateľa a rozhodovaciu činnosť ústavného súdu.

17. Sťažovateľ namieta porušenie práva na spravodlivé súdne konanie krajským súdom predovšetkým tým, že 8. januára 2013 pojednával a vo veci samej rozhodol bez účasti sťažovateľa s tvrdením, že sťažovateľ súhlasil s prerokovaním veci v jeho

neprítomnosti, hoci to nezodpovedalo skutočnosti. Ďalej namieta, že mu neboli doručené písomné vyjadrenia Sociálnej poisťovne z 26. októbra 2010 a z 27. januára 2011, a preto sa k nim nemohol vyjadriť. Napokon namieta nesprávne posúdenie momentu, od ktorého uplatnil právne relevantným spôsobom nárok na zaradenie do II. pracovnej kategórie.

Podľa názoru najvyššieho súdu ani jedna z námietok sťažovateľa nie je dôvodná. Krajský súd 8. januára 2013 pojednával v neprítomnosti sťažovateľa s jeho súhlasom. Vyjadrenia Sociálnej poisťovne z 26. októbra 2010 a z 27. januára 2011 vzhľadom na ich obsah boli nepodstatné. Ani posúdenie otázky, odkedy možno uznať sťažovateľovi zaradenie do II. pracovnej kategórie, nemožno považovať za nesprávne, pretože sa opiera o vykonané dôkazy.

Sociálna poisťovňa považuje závery najvyššieho súdu vo veci samej za správne a stotožňuje sa s nimi.

K namietanému vykonaniu pojednávania krajského súdu 8. januára 2013 v neprítomnosti sťažovateľa

18. Z listinných dôkazov, ktoré mal ústavný súd k dispozícii, možno zistiť, že sťažovateľ 2. januára 2013 požiadal krajský súd o odročenie pojednávania nariadeného na 8. január 2013 z dôvodu, že treba vyčkať na rozhodnutie najvyššieho súdu o návrhu na doplnenie jeho uznesenia sp. zn. 7 So 149/2010 z 23. novembra 2011. Krajský súd 7. januára 2013 sťažovateľovi elektronicky oznámil, že jeho žiadosti o odročenie pojednávania nebolo vyhovené. Z elektronickej reakcie sťažovateľa z 8. januára 2013 odoslanej o 7.56 h vyplývalo, že zdravotný stav mu neumožňuje zúčastniť sa pojednávania. Sťažovateľ zároveň navrhol, aby krajský súd rozhodol bez pojednávania. Napokon zo zápisnice o pojednávaní krajského súdu z 8. januára 2013 vyplýva, že pojednávanie sa vykonalo v neprítomnosti sťažovateľa a v prítomnosti zástupkyne Sociálnej poisťovne ako žalovanej. Krajský súd skonštatoval, že sťažovateľ, ktorému bolo doručenie predvolania riadne a včas vykázané, elektronickým podaním z 8. januára 2013 vyslovil súhlas s prerokovaním veci bez jeho prítomnosti s poukazom na jeho nepriaznivý zdravotný stav.

Článok 6 dohovoru nezaist'uje právo na osobnú účasť na pojednávaní súdu v civilných veciach, ale skôr všeobecnejšie právo účinne brániť svoju vec pred súdom a právo na rovnosť zbraní vo vzťahu k protistrane. Článok 6 ods. 1 dohovoru ponecháva voľnosť pri voľbe prostriedkov, akými budú účastníkom konania tieto práva zaistené (Khuzhin a ďalší proti Rusku z 23. 10. 2008, Kozlov proti Rusku zo 17. 9. 2009).

Rovnosť zbraní je inherentným prvkom spravodlivého procesu. Právo na spravodlivý proces zaručené čl. 6 ods. 1 dohovoru zahrňuje právo, aby každá strana občianskeho súdneho konania mala primeranú možnosť brániť svoju záležitosť pred súdom za podmienok, ktoré ju podstatne neznevýhodňujú v pomere k druhej strane (Ankerl c. Švajčiarsko z 23. 10. 1996).

Súdne rozhodnutie je výsledkom sporu medzi stranami, z ktorých každá musí mať možnosť vyjadriť sa a popierať požiadavky, dôkazy a argumenty druhej strany. Kontradiktórny spor znamená možnosť strany popierať (contra dicere) požiadavky a argumenty druhej strany a právo na to, aby sa vypočuli jej argumenty a návrhy.

Podľa § 115 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku ak tento zákon alebo osobitný predpis neustanovuje inak, súd nariadi na prejednanie veci samej pojednávanie, na ktoré predvolá účastníkov a všetkých, ktorých prítomnosť je potrebná.

Podľa § 115a ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku na prejednanie veci samej nie je potrebné nariaďovať pojednávanie, ak to nie je v rozpore s požiadavkou verejného záujmu a ak možno vo veci rozhodnúť len na základe listinných dôkazov predložených účastníkmi a účastníci s rozhodnutím vo veci bez nariadenia pojednávania súhlasia alebo sa výslovne práva na verejné prejednanie veci vzdali.

Podľa § 119 ods.1 Občianskeho súdneho poriadku pojednávanie sa môže odročiť len z dôležitých dôvodov.

Podľa § 250g ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku ak sa účastníci na pojednávanie nedostavia, môže sa vec prejednať v ich neprítomnosti; konanie sa nesmie z tohto dôvodu prerušiť.

Podľa § 250 1 ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku pokiaľ v tejto hlave nie je ustanovené inak, použije sa primerane ustanovenie druhej hlavy s výnimkou § 250a.

19. Ústavný súd je toho názoru, že taký výklad obsahu podania adresovaného účastníkom konania súdu, ktorý je v rozpore s jeho výslovným znením a znamená vo svojich dôsledkoch skrátenie práva účastníka konania na spravodlivé súdne konanie, je ústavne neakceptovateľný.

Podľa názoru ústavného súdu krajský súd interpretoval elektronické podanie sťažovateľa z 8. januára 2013 nesprávne, a to v rozpore s jeho výslovným obsahom. Sťažovateľ uviedol, že zdravotný stav mu neumožňuje zúčastniť sa pojednávania 8. januára 2013. Zároveň navrhol, aby krajský súd rozhodol bez pojednávania.

Z elektronického podania sťažovateľa je podľa ústavného súdu celkom zrejmé, že sa nemôže pojednávania zúčastniť zo zdravotných dôvodov, ale aj to, že nesúhlasí s tým, aby sa v jeho neprítomnosti pojednávanie vykonalo. Uvedenú situáciu navrhol z procesnoprávneho hľadiska riešiť tak, aby krajský súd konal a rozhodol bez verejného pojednávania, teda s použitím takého procesného postupu, pri ktorom by sa sťažovateľ nedostal do nevýhody oproti Sociálnej poisťovni, ktorá by na rozdiel od neho bola na pojednávaní prítomná.

Za uvedeného stavu bolo povinnosťou krajského súdu posúdiť najprv, či sú splnené podmienky na prejednanie a rozhodnutie veci bez nariadenia pojednávania v zmysle § 115a ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku (čoho sa sťažovateľ výslovne domáhal). V prípade záveru, že tieto podmienky nie sú splnené, bolo povinnosťou krajského súdu posúdiť, či sú splnené podmienky na odročenie pojednávania v zmysle § 119 Občianskeho súdneho poriadku (čoho sa sťažovateľ domáhal implicitne, keďže jednoznačne nesúhlasil s vykonaním pojednávania). Len takýto postup krajského súdu by bol adekvátnou odpoveďou na podanie sťažovateľa z 8. januára 2013.

Vychádzajúc z uvedených skutočností a úvah, krajský súd porušil právo sťažovateľa na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, a keďže najvyšší súd toto pochybenie nenapravil, aj on označené právo sťažovateľa porušil (bod 1 výroku nálezu).

K namietanému nedoručeniu vyjadrení Sociálnej poisťovne z 26. októbra 2010 a 27. januára 2011

20. Z rozsudku krajského súdu je zrejmé, že Sociálna poisťovňa ako žalovaná v konaní podala v rámci prieskumného súdneho konania vedeného krajským súdom vyjadrenia z 26. októbra 2010 a 27. januára 2011. Sťažovateľ uvádza, že ani jedno z týchto vyjadrení mu nebolo doručené, avšak obsah prvého vyjadrenia, ktoré nepovažuje za podstatné, je mu známy, kým obsah druhého vyjadrenia vôbec nepozná. Najvyšší súd nepopiera, že vyjadrenia neboli sťažovateľovi doručené, ale je tej mienky, že nedoručenie ani jedného z nich vzhľadom na ich obsah nezakladá porušenie označených práv.

Jedným z prvkov spravodlivého procesu v zmysle čl. 6 ods. 1 dohovoru je jeho kontradiktórny charakter. Každá strana musí v zásade mať možnosť nielen predložiť dôkazy a argumenty, ktoré považuje za nutné na to, aby jej požiadavky uspeli, ale aj zoznámiť sa s každým dokladom a pripomienkou predloženou súdu za účelom ovplyvnenia jeho rozhodnutia a vyjadriť sa k nim (Mantovanelli c. Francúzsko).

Požiadavka, aby účastníci súdneho konania mali príležitosť oboznámiť sa so všetkými predloženými dôkazmi a podanými vyjadreniami a reagovať na ne, sa vzťahuje na konanie o opravných prostriedkoch rovnako, ako aj na konanie pred prvostupňovým súdom, a to bez ohľadu na to, že v podaní neboli uplatnené žiadne nové argumenty (Hudáková a ďalší proti Slovenskej republike).

Právo účastníkov konania na doručenie procesných vyjadrení ostatných účastníkov treba považovať za súčasť práva na spravodlivé súdne konanie. Pritom nie je podstatné, či podľa názoru všeobecného súdu ide o podanie skutkovo a právne významné alebo bezvýznamné, pretože túto skutočnosť posudzuje výlučne druhý účastník konania. Ten rozhodne o tom, aké stanovisko zaujme (I. ÚS 230/03, IV. ÚS 186/09, II. ÚS 18/2013, II. ÚS 148/2014, Trančíková c. Slovenská republika).

Na základe uvedeného možno konštatovať, že nedoručením vyjadrenia Sociálnej poisťovne z 27. januára 2011 sťažovateľovi došlo zo strany najvyššieho súdu k porušeniu jeho práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, a to vo vzťahu

k princípu rovnosti zbraní (rovnosti účastníkov konania), ako aj princípu kontradiktórnosti konania (bod 1 výroku nálezu).

Nebolo možné v uvedených súvislostiach akceptovať argumentáciu najvyššieho súdu, podľa ktorej sa ustanovenia prvej a tretej časti Občianskeho súdneho poriadku použijú v konaní podľa tretej hlavy piatej časti Občianskeho súdneho poriadku len primerane, resp. že vyjadrenie správneho orgánu nemôže nahradiť dôvody preskúmaného rozhodnutia, a tiež, že súd môže, ale nie je povinný vyžiadať si od správneho orgánu vyjadrenie k žalobe (opravnému prostriedku). Neobstojí ani argument, že vyjadrenie Sociálnej poisťovne z 27. januára 2011 neobsahovalo žiadne stanovisko v merite veci, len návrh, ako má súd rozhodnúť. Uvedené námietky najvyššieho súdu sú totiž v evidentnom rozpore s princípmi, ktoré zastáva rozhodovacia prax Európskeho súdu pre ľudské práva a ústavného súdu v danej otázke. Tieto princípy sú už zhrnuté.

21. Podľa § 56 ods. 2 prvej vety zákona o ústavnom súde ak sa základné právo alebo sloboda porušili rozhodnutím alebo opatrením, ústavný súd také rozhodnutie alebo opatrenie zruší.

Podľa § 56 ods. 3 písm. b) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd sťažnosti vyhovie, môže vec vrátiť na ďalšie konanie.

Na základe citovaných ustanovení ústavný súd zrušil rozsudok najvyššieho súdu sp. zn. 9 So 53/2013 z 25. júna 2014 a vec vrátil na ďalšie konanie (bod 2 výroku nálezu). V ďalšom konaní bude najvyšší súd viazaný právnym názorom ústavného súdu.

22. Nebolo možné vyhovieť požiadavke sťažovateľa na vyslovenie porušenia čl. 46 ods. 1 ústavy rozsudkom najvyššieho súdu sp. zn. 9 So 53/2013 z 25. júna 2014. Sťažovateľove námietky, ktoré ústavný súd uznal za opodstatnené, sa totiž týkali procesných pochybení, ktorých sa dopustil krajský súd v rámci súdneho prieskumného konania vykonávaného v intenciách tretej hlavy piatej časti Občianskeho súdneho poriadku.

Základné právo na súdnu ochranu tých subjektov, ktoré sa cítia byť ukrátené na svojich právach rozhodnutím orgánu verejnej správy, nie je *ratione materiae* súčasťou čl. 46 ods. 1 ústavy. Základné právo na súdnu ochranu v týchto prípadoch vyplýva totiž z čl. 46

ods. 2 prvej vety ústavy, podľa ktorého kto tvrdí, že bol na svojich právach ukrátený rozhodnutím orgánu verejnej správy, môže sa obrátiť na súd, aby preskúmal zákonnosť takéhoto rozhodnutia, ak zákon neustanoví inak.

Ustanovenie čl. 46 ods. 2 ústavy je v pomere špeciality voči všeobecnému ustanoveniu čl. 46 ods. 1 ústavy, a preto prichodí primárne aplikovať práve špeciálne ustanovenie. Na rozdiel od ústavnej úpravy čl. 6 dohovoru nevyčleňuje v rámci práva na spravodlivé súdne konanie správne súdnictvo spod pôsobnosti tohto článku.

Nebolo preto možné sťažnosti v tejto časti vyhovieť (bod 4 výroku nálezu).

K namietanému nesprávnemu posúdeniu momentu, od ktorého sťažovateľ uplatnil právne relevantným spôsobom nárok na zaradenie do II. pracovnej kategórie

23. Vzhľadom na to, že podľa názoru ústavného súdu sa rozsudok najvyššieho súdu javí ako predčasný, pretože sťažovateľ nedostal možnosť vyjadriť sa k stanovisku Sociálnej poisťovne, neprichádza ani do úvahy, aby v tomto štádiu konania ústavný súd uvedenú námietku sťažovateľa meritórne posudzoval. Najprv sa s ňou musia vysporiadať všeobecné sudy, a to potom, čo budú porušené procesné práva sťažovateľa zhojené.

24. Rovnako ústavný súd nepovažuje za možné zaoberať sa požiadavkou sťažovateľa na „*finančné odškodnenie*“, ktorú uplatnil v podaní zo 16. novembra 2016, teda v rámci repliky na vyjadrenie predsedníčky najvyššieho súdu. Sťažovateľ totiž neuviedol výšku finančného odškodnenia, ktorej sa domáha.

25. Sťažovateľovi vznikli trovy konania v celkovej výške 441,84 €. Ide o trovy právneho zastúpenia sťažovateľa advokátom. Za prevzatie a prípravu zastúpenia v roku 2014 prináleží 134 €, za podanie z 28. októbra 2015 patrí 139,89 € a za repliku zo 16. novembra 2016 zasa 143 €. Patrí mu tiež režijný paušál 8,04 €, 8,39 € a 8,58 € (bod 3 výroku nálezu).

26. Z uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako to vyplýva z výrokovej časti tohto rozhodnutia.

27. Vzhľadom na čl. 133 časť vety pred bodkočiarkou ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok, treba pod právoplatnosťou rozhodnutia uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

K rozhodnutiu sa pripája odlišné stanovisko sudkyne Ľudmily Gajdošíkovej.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 14. decembra 2016